

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE: Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Zeist; Ds. P. van Zonneveld, Driebergen; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.	REDAKTIE: Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13, 4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837-1357	ADMINISTRATIE A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn. Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.
--	---	---

MEDITATIE

Die in de hemel woont, zal lachen.

Psalm 2 : 4a.

Heel de wereld is er op uit, zich los te rukken van God. Het is één geweldige opstand van het gevallen mensengeslacht, om zich voor goed te ontdoen van God en Zijn Christus, om Zijn Rijk op aarde te vernietigen en de komst van Zijn Rijk te beletten.

Of is het niet vreselijk, wat we op aarde zien gebeuren? Hoe over vrijwel heel de wereld de ontkerstening doorgaat, hoe de wereldliking ontzaglijke afmetingen aanneemt, hoe de grenzen tussen kerk en staat steeds meer vervagen. De wereld wordt niet kerkser. Integendeel! Zie het in ons land, waar meer kerken worden gesloopt dan gebouwd. Nee, de wereld wordt niet kerkser. Wel wordt de kerk wereldser. Eigen mening, eigen gevoelen, eigen wil wordt tot norm verheven, terwijl de enige wil, die allesbepalend en allesbeheersend dient te zijn, Gods wil, Gods wet, Gods Woord steeds meer opzij wordt gezet en met voeten getreden.

Is heel de situatie in kerk en wereld niet om er bij te staan huilen? Ja! En wie de eer van God en het heil van Sion waarlijk ter harte gaat, lijdt er pijn aan en heeft er smart over. Als wij ons dan inspannen, biddend beijveren om door de verkondiging van Gods Woord binnen de kerk en buiten de kerk, in zending en evangelisatie de wereld te verbinden aan God en Zijn dienst, en de wereld rukt zich almeer los van God en heeft alleen nog een schouderophalen over voor de kerk des Heeren, is het dan niet om niet slechts bedroefd maar zelfs moedeloos te worden? En toch: God kan er nog om lachen!

Als de volken los van God willen zijn en Zijn Rijk ontkennen en het gezag van Zijn Woord loochenen, is Gods antwoord daarop allereerst een soevereine, majesteitelijke lach.

God, die in de hemel woont, lacht over al dat dwaas gedoe van hen, die menen, dat ze ooit los van Hem kunnen komen en het Rijk van Zijn Christus opzij kunnen zetten. Het zal ze nooit gelukken! Die in de hemel woont, zal lachen. Hij is zo goddelijk zeker van Zijn zaak. Hij heerst als Opperheer! En Hij heeft aan Zijn Christus gegeven alle macht in hemel en op aarde. En wat de hel in haar poorten ook beraadslaagt, het zal haar nooit gelukken om God de wereld uit te zetten en Zijn werk te vernietigen en Zijn volk uit te delgen.

Die in de hemel woont, zal lachen! En in Zijn lankmoedigheid wekt Hij de dwaze mensheid nog op om Zijn Christus te huldigen, eer het te laat is: Kust de Zoon, opdat Hij niet toorne, en gij op de weg vergaat, wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden! Lachen en wenen! Wanneer we door genade aan Gods kant kwamen te staan en Zijn eer ons lief werd, verstaan we iets van de smart, die de wenende Christus deed klagen: "Jeruzalem, Jeruzalem, hoe menigmaal heb Ik ulieden bijeen willen vergaderen, gelijk een hen haar kieken; maar gij hebt niet gewild!" Maar door de smart heen verstaan we ook iets van de bevrijdende lach: het komt toch goed! Hoe het ook moge gaan, het gaat toch goed! De Leeuw uit Juda's stam heeft overwonnen, en daarom zal Hij overwinnen!

Ds. M. Vlietstra.

Van de administratie

In de afgelopen periode van vier weken hebben we weer 8 nieuwe abonnees kunnen inboeken, terwijl we f 165,- aan giften ontvingen voor ons blad en één gift van f 300,- voor de school in Dundas. Hartelijk dank hiervoor. We hopen kort na het verschijnen van dit nummer van ons blad weer velen van u te ontmoeten in Kampen. Hebt u klachten, geef ze door. Voor nieuwe abonnees houden we ons zoals u weet altijd aanbevolen. Bovenal mocht de Heere ons jong en oud op zaterdag 24 augustus een gezegende dag geven, die mocht strekken tot, Zijn eer en tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk.

Van de Redactie

1. **School.** Voor de school van Dundas en Hamilton werd mij een gift van f10,- toegezgd, die ik in Canada aan de penningmeester heb afgedragen.

2. **Kom over en help.** Voor deze stichting ontving ik in Canada een gift van 20 Canadese dollar, dat is ongeveer f 50,-, welk bedrag naar de penningmeester van de stichting wordt overgeschreven.

B.

Ds. H.C. van der Ent

Onze lezers kunnen in zijn artikel lezen, dat Ds. Van der Ent een kleine operatie moet ondergaan. Hij schreef er ook over in zijn kerkblad. We hopen van harte dat de Heere het met hem welmaakt.

In verband met deze operatie kan hij niet op onze ontmoetingsdag te Kampen aanwezig zijn. Dat betreurt hij en wij en alle bezoekers zullen hem missen. Wie kent Ds. Van der Ent niet? De man die groot is van postuur en gelijk klein van hart. Ik hoorde hem eens zeggen, dat hij wel in een luciferdoosje kon. Met zijn hart zal hij in ons midden zijn en ook door de boeken op de boekentafel die hij heeft geschreven. Deze zijn allereerst voor de jeugd bestemd, maar ook ouderen kunnen er veel lering uit trekken. Hij is een schrijver voor de jeugd en weet dat op een eigen wijze te doen. Een jongeman vertelde me enkele weken geleden, dat hij elke avond voor hij naar bed ging een artikel uit een van de boeken van Ds. Van der Ent leest.. Dat is leerzaam. Laten velen zijn voorbeeld volgen. Men kan daarvoor op de ontmoetingsdag bij de boekentafel terecht. De boekhandelaar wil graag de boeken van Ds. Van der Ent verkopen. Niemand zal er berouw van hebben wanneer hij of zij een van de boeken of beide koopt. Het is goede lectuur. Laat dit artikeltje gelijk een laatste aansporing zijn om zaterdag a.s. naar de Ontmoetingsdag te Kampen te gaan!

B.

Ontmoetingsdag te Kampen

Deze zal D.V. worden gehouden op zaterdag 24 augustus a.s. in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente aan de 2e Ebbingestraat.

Het programma ziet er als volgt uit:

Morgensamenkomst, aanvang 10.30 uur:

opening: Ds. G. Blom

spreker: Ds. A. van de Weerd

slotwoord: Ds. H. van Leeuwen

Pauze

Middagsamenkomst, aanvang 2 uur:

opening: Ds. J. Veenendaal

spreker Ds. J.P. Boiten over: een gewillig volk

slotwoord: Ds. M.C. Tanis

We hopen weer op vele bezoekers, ook uit het noorden.

B.

Nabetrachting

Enkele dagen vóór onze 80e verjaardag schreven we het artikeltje dat in het vorige nummer werd opgenomen. Daarna kregen we nog vele gelukwensen, veelal met vermelding van een gepaste tekst uit Gods Woord. Op de vroege morgen van de 18e juli kwam er een deputatie van Bewaar het Pand met een hartelijke gelukwens en een enveloppe met inhoud. Dat was echt een verrassing. We willen ook hier allen hartelijk dank zeggen. De belangstelling heeft ons goed gedaan.

Een goede vriend vertolkte zijn gevoelens op een eigen wijze. En wel als volgt:

Ter gelegenheid van uw tachtigste verjaardag.

felicitatie:

Psalm 90 : 10m:

Of zo wij zeer sterk zijn tachtig jaren.

dankzegging:

Psalm 116 : 12:

Wat zal ik de HEERE vergelden voor al Zijn weldaden mij bewezen?

terugblik:

2 Samuël 7 : 18b:

Wie ben ik, Heere HEERE, en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebracht hebt.

konstatering:

Handelingen 26 : 22a:

Dan, hulpe van God verkregen hebbende, sta ik tot op deze dag.

overdenking:

Psalm 77 : 12:

Ik zal de daden des HEEREN gedenken, ja, ik zal gedenken Uw wonderen van oudsher.

voorzicht:

Psalm 39 : 8:

En nu, wat verwacht ik, o HEERE? Mijn hoop die is op U.

gebed:

Psalm 71 : 9:

Verwerp mij niet in de tijd des ouderdoms; verlaat mij niet, terwijl mijn kracht vergaat.

onvermogen:

2 Korinthe 2 : 16b:

En wie is tot deze dingen bekwaam?

afhankelijkheid:

1 Korinthe 3 : 7:

Zo is dan noch hij die plant iets, noch hij natmaakt, maar God, Die de wasdom geeft.

toerusting:

2 Korinthe 12 : 9a:

En Hij heeft tot mij gezegd: Mijn genade is u genoeg, want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht.

belofte:

1 Petrus 5 : 4:

En als de overste Herder verschenen zal zijn zo zult gij de

onverwelkelijke kroon der heerlijkheid behalen.

begeerte:
Psalm 119 : 80: Laat mijn hart oprecht zijn tot Uw inzettingen, opdat ik niet beschaamd worde.

verlangen:
Psalm 23 : 6: Immers zullen mij het goede en de weldadigheid volgen al de dagen mijns levens; en ik zal in het huis des HEEREN blijven in lengte van dagen.

onderwerping:
1 Samuël 3 : 18b: En hij zeide: Hij is de HEERE, Hij doet wat goed is in Zijn ogen.

zwakheid:
2 Kronieken 20 : 12b: Want in ons is geen kracht tegen deze grote menigte die tegen ons komt, en wij weten niet wat wij doen zullen, maar onze ogen zijn op U.

toezegging:
Jesaja 46 : 4: En tot de ouderdom toe zal Ik Dezelfde zijn, ja tot de grijsheid toe zal Ik ulieden dragen; Ik heb het gedaan en Ik zal u opnemen en Ik zal dragen en redden.

bemoediging:
Psalm 103 : 14: Want Hij weet, wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde dat wij stof zijn.

overzicht:
Daniël 9 : 7a: Bij U, o HEERE, is de gerechtigheid, maar bij ons de beschaamdheid der aangezichten, gelijk het is ten dezen dage.

moeilijk. Namelijk om die door de nauwe en trapsgewijs-oplopende straatjes te doen gaan. En waarom? Wel, omdat die **gedragen** werden op de rug, ja, zelfs zware lasten. Welnu, vandaar ons hoofdstuk over de "LASTDRAGER", de "Atal". Allereerst iets over zijn kleding. Hij droeg een ruwe onverslijtbare tunica van kemelshaar, maar zijn benen en voeten bleven naakt. Het enige werktuig, hetwelk hij nodig had, was een **touw** van ca. 5 meter. Dat slingerde hij dan over zijn rug en over de "last", waartegen hij zijn rug zette en zo de zware last wegdroeg, zoals u op dit bijgevoegde plaatje kunt zien.

Een Oosterse lastdrager.

Welnu, zo trok de verschijning van zulk een lastdrager de aandacht en gaf ook aanleiding tot allerlei **beeldspraak**, waarop wij aanstands zullen terugkomen. Bewonderingswaardig was wel het werk van zulke "lastdragers", wanneer men die door de ruwe en glibberige straatjes van Jeruzalem zag gaan met zulk een enorme vracht, ja, die ver over hun hoofd reikte. Daarbij waren er ook **gevaaren** aan verbonden, zoals glibberige en ruwe straten, waarop men makkelijk kon uitglijden en vallen. Ja, dan was ook heel niet denkbeeldig het gevaar, dat men de **nek** brak. Anderzijds was ook de lichaamskracht en het uithoudingsvermogen wel heel bijzonder ontwikkeld. Verder dienen we nog op één zaak te letten en dat is deze: had de lastdrager de bestemming van zijn last bereikt, dan kon hij zijn zware last niet **afleggen** zonder de hulp van een ander! En dat heeft ook weer een zinnelijke betekenis, waarop we nog nader willen terugkomen.

Wij willen nu een en ander bespreken over de verschillende betekenissen van de **beeldspraak**, waartoe zulk een "lastdrager" aanleiding gaf. Ja, voor Christus Zelf! En dan denken we hier aan Zijn treffende **nodiging** tot de "vermoeiden en beladenen" vanwege de "vermoeiden van geest" en de "beladenen vanwege de last der zonde en van de schuld", namelijk: "Komt herwaarts tot Mij." U weet, hoe Bunyan dit in zijn bekende "Pelgrimsreis" uitbeelde, namelijk als vluchtend uit de stad des verderfs met een zwaar **pak** op zijn rug, maar dat hij op de "heuvel Golgotha" mocht kwijtraken! Welnu, in hoger zin geeft Gods Woord voorbeelden aan van verschillende zaken betreffende het leven der genade van Gods kinderen. Zo klaagde **David** in grote zieleangst: "Want mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd; Als een zware last zijn ze mij te zwaar geworden." (Psalm 38 vs. 5). Zo tekende Christus ook in het zwoegen van de Oosterse lastdragers de wettische Farizeërs, die hun rabbinale voorschriften het volk voorhielden, maar die zij zelf niet nakwamen. Dat lezen we in Lukas 11 vs. 46, alwaar Jezus hen verweet: "Gij belast de mensen met lasten, zwaar om te dragen, en zelf raakt gij die lasten niet aan met één van uw vingers." (Lukas 11 vs. 46). Dat lezen we ook in Mattheus 23 vs. 4. Zo wekt de apostel Paulus de gemeente van Galatië op, zoals we lezen in Galaten 6 vs. 2: "Draagt elkanders lasten, en vervult alzo de wet van Christus." Maar dan schrijft de apostel toch ook van een

"wet", welke Christus oplegde? Zeker, maar Zijn wet is geen "dwingend juk", omdat het een "liefde-wet" is. O ja, die "liefdewet" heeft ook haar "eisen". Maar deze bedoelen niet om de "vermoeiden van geest" voor te houden: "En je **moet** dat en je **zult** dit doen!" O neen. Dan lezen we 't zo treffend in vers 29 van Mattheus 11: "Neemt Mijn juk op u, en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uwe zielen." En in vers 30: "Want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht."

O, gel. lezer(es)! Is u zulk een "vermoeide van geest" geworden en zulk een, die gebukt gaat onder de zware last uwer zonden en van uw schuld? Ja, u hebt dan zeer zeker ook al het mogelijke gedaan, om onder die last uit te komen en van u af te werpen? Maar dat pak uwer zonde is zo groot en zwaar, dat ge u die eraan zoudt **vertillen**! Ja, dat ge er onder zoudt **bezwijken**!

O, dat deed nu de dichter van psalm 38 in vers 21 uitroepen:

"Zie mij HEER, wien elk moet duchten,
Tot u vluchten;
O mijn God, verlaat mij niet";

en in vers 22 smeeken:
"HEER, ik voel mijn krachten wijken
En bezwijken;
Haast U tot mijn hulp, en red,
Red mij, Schutsheer, God der goden,
Troost in noden,
Grote Hoorder van 't gebed."

En, diè laat de dierbare RUSTAANBRENGER en GEVER niet onbeholpen staan. O neen! Hij verzekert hen zo al-bemoedigend: "En Ik zal u rust geven!" Ja, hoe wonderlijk en troostvol mogen zij ervaren bij 't opnemen van Zijn last:

"Want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht."

Mag dit, lezer(es) ook **uw** ervaring zijn? Dan bent u erachter gekomen, dat ge uzelf nooit van die zware last uwer zonden had kunnen afhelpen, ja, dat ge er onder moest bezwijken!

Maar wat een ondoorgrondelijke liefde van die grote LASTDRAGER, de Heere Jezus Christus, dat HIJ Zijn heilige rug heeft willen zetten, met eerbied gesproken, onder die zware zonde- en schuldenlast, maar toen niet is bezwaken op Golgotha. Want triomferend, al-overwinnend heeft Hij uitgeroepen: "HET IS VOLBRACHT!" en Zijn Geest bevolen heeft in 's Vaders handen. Ja, zo heeft Hij al Zijn bedrukt en "uitgewerkt" volk voor eeuwig bevrijd van die zware schuldenlast en doen delen in die zalige **rust** welke er overblijft voor al het volk Gods! Hier "in beginsel" en eens... VOLKOMEN! Ja, de rust bij de beëindiging van de "WED-LOOP" in de "renbaan des geloofs", zo schoon in Hebreëen 12 verklaard!

Dr.

Ds. v. L.

Justus Vermeer

Laatst hebben we iets doorgegeven uit de catechismus van Justus Vermeer. Nu vond ik in een boek een korte levensbeschrijving van hem. Daar ik bemerkte, dat het stukje uit de catechismus lering bevatte, wil ik graag, wat ik las van zijn leven, ook doorgeven. Niet tot verheerlijking van een mens, maar om te laten uitkomen wat de Heere gedaan heeft en waarvoor en waartoe de Heere een mens gebruiken wil. Het is een wonder, wanneer men bruikbaar materiaal in Gods handen mag zijn.

In zijn jeugdtijd heeft Justus Vermeer veel geleerd van zijn moeder en grootmoeder. Beide hebben hem onderwezen in de wegen des Heeren. Zelf was hij al vroeg lees- en leergierig. Bijzonder toen hij zijn studie als doctor in de rechten voltooid had en in zijn eigen zuster het werk des Heeren ontdekte, gingen de dingen van Gods koninkrijk voor hem leven. Het werk van de waarachtige bekering liet hem niet meer los. Dit deed hem roepen tot de Heere en bond hem aan Gods Woord. Dat Woord spreekt immers over de bekering tot God. De genade van de bekering werd hem geschonken. Strijd, bestrijding en verzoeken zijn hem niet vreemd gebleven. Vele wegen en omstandigheden heeft de Heere willen gebruiken tot zijn geestelijke welzijn.

Wonend te Utrecht werd hij door de gemeente eerst tot diaken en later tot ouderling gekozen. In de gemeente deed hij zijn werk

Uit het land van de Bijbel 43.

C. HET BEDRIJFSLEVEN.

III. Personen met bijzondere functie.

3. De "lastdrager".

We gaan allereerst nog even de stad Jeruzalem in en wel door de "Jaffa-poort". Daar is namelijk het drukste verkeer, de **markt**. De Fellah-bewoners bieden hun levensmiddelen te koop aan, waarbij geducht kon getwist worden over de "prijzen" der artikelen. Handwerkslieden oefenen er hun bedrijf uit. De voortbrengselen werden uitgestald, terwijl ook de "wisselaren" er hun werk hebben.

Het was echter voor de "vreemdelingen" wel heel moeilijk door de nauwe straatjes te gaan, omdat ezels en kamelen met hun kop de voorbijgangers opzij duwden. Maar vooral was het vervoer van vrachtgoederen zeer

B.

N.B. Zo juist (19-8-'85) ontving ik nog een hartelijke brief van de jam. B. te P.B., Alberta, Canada.

Het deed me goed te lezen hoe u het daar maakt en hoe het met met de jam. G. gaat. Zo wordt weer bevestigd dat de Heere het onder alle omstandigheden wel kan maken. Ook in de ouderdom. Hartelijk dank aan de jam. G.

B.

met liefde en toewijding. Welk een onderwijs gaf hij. Zijn geschriften leggen daar getuigenis van af. Welk een onderwijs kon hij geven in het leven der genade.

Een tijdgenoot, schrijvend over Vermeers werken zegt: "Zijn ijver voor de waarheid, zoals die in Christus Jezus is blijkt in het voortdurend gebruik van de woorden Gods. Vanuit het Woord wijst hij op de noodzakelijkheid der kennis van zonden en ellende. Op de heiligheid en de rechtvaardigheid Gods. De noodzakelijkheid en de rijkdom van het kennen van Christus komen steeds naar voren. Het geloof, door de liefde werkzaam, het wandelen naar de Geest en het doden van de werken des vleeses door Christus' kracht komen we tegen. De bereidwilligheid van Christus tot zaliging van zondaren en de algenoegzaamheid van Zijn offerbloed worden niet verzwegen. Gevindt er in: zijn hoogachting voor de openbare bediening van het Woord. Het werk van de herders en leraars in de gemeente. Zijn aandrang om toch steeds de diensten bij te wonen. Bijzonder dringt hij aan op de heiliging van Gods dag en de viering van het Heilig Avondmaal. Hij wijst aan, welke dingen zegen en het goede bevatten, hij toont aan wat Gods volk dor en mager kan doen blijven onder de genademiddelen".

Vele raadgevingen werden door hem gegeven, tevens drukte de nood en zonde van land en volk en stad hem zwaar.

Hij mocht een bidder zijn. Met het gebed mocht hij stichten, door het gebed mocht hij sterken en steunen".

In het jaar 1742 kreeg hij door een val van een wagen een ernstig beenfractuur. Tijdens dit gebeuren zag hij Gods goede hand over hem, daar de paarden hem niet geraakt hadden. Verder verdween als in een ogenblik de listige en verborgen bestrijding omtrent de aanwezigheid van God en de harde gedachte, alsof de Heere geen gunstig oog op hem had en werd hij beschaamd over zijn laagheid, onkennis van God en Christus, over eigen zin en wil in tijdelijke zaken en kreeg hij hoop, dat deze beenbreuk tot heerlijkheid Gods zoude zijn; ja hij riep uit: Gij hebt uw goede raad over mij uitgevoerd en mij niet alleen in gerechtigheid maar in liefde en gunst geslagen!

Na het herstel van de beenbreuk kwam hij weer met de gemeente samen. Hoe goed was het met hem samen te zijn. Veel deed hem het preken, het bidden en het zingen. In de gemeente was er ook blijdschap, dat hij weer aanwezig kon zijn. Met lust en liefde ging hij zich weer geven aan het gemeentelijk werk. Begin 1745 bracht echter een keerpunt. Zijn lichaamskrachten gingen afnemen en geleidelijk aan kwam hij dichter bij de dood. Begin Mei was hij aan zijn bed gebonden. Vanaf zijn bed heeft hij tot familie en vrienden gesproken van Gods weg met hem. Hoe zijn zuster het middel in Gods hand was geweest tot zijn overtuiging van zijn zonden. Hoe hij door veel strijd heen, de toevlucht had genomen tot Jezus. Dat op de grootste en zwaarste benauwdheden de rijkste vertroosting des Heeren waren gevolgd. Dat het zijn lust en poging was geweest om tot Gods eer en tot nut van de naaste te leven. Dat hij geen grote dingen had gezocht, maar meest, dat hij tot vergaderen en opbouwen in Gods kerk gebruikt mocht worden. Hij betuigde vrede in Gods ogen te vinden, bij hetgeen hij (hoewel onder veel gebrek) tot herstel van het verval in de kerk had voorgesteld.

Onder koorts en zware pijnen werd hij gesterkt door een woord, dat onder het lezen of onder het samenspreken met licht en kracht in zijn hart kwam. Daardoor werd ook zijn hoop versterkt van spoedig verlost te zullen worden van het lichaam der zonde en des doods.

11 Mei werd zijn sterfdag. Op een gegeven moment zei hij zeer blijmoedig tot zijn zuster: "ik moet op, zus! help mij op!" Toen ze hem ophief, sprak hij in verwondering en met stralende ogen: "zusje, zusje! op! op! naar boven! En zo ontsiep hij in de armen van zijn zuster.

De historiebeschrijver eindigt met deze woorden: "zo ging de eerwaarde ouderling en mededienstknecht naar Gods huis, om zijn Heere al deze dingen te boodschappen, waarvan hij hier getuigd had. En zijn werken volgden hem na, zijn naam onder Gods volk in gezegende gedachtenis blijvende; ons voetstappen nalatende in deze duistere en be-

nauwde dagen om in de verzoeken bij de Heere te blijven en met woord en wandel een getuigenis te geven voor de naam en voor de zaak Gods en wakende en strijdende voor de waarheid en godzaligheid de kroon der rechtvaardigheid in te wachten, welke de overste Herder aan de getrouwe ouderlingen en aan allen, die Zijn verschijning liefhebben geven zal in die dag".

Ds. M.C. Tanis.

(Overgenomen uit het kerkblad van Slie-drecht - centrum).

Laus deo

1

D.V. 1986 zal het 450 jaar geleden zijn dat in het Zwitserse Bazel een boek verscheen dat zijn tienduizenden heeft verslagen. We bedoelen: de Christianae Religionis Institutio, wat zoveel betekent als: onderricht in de christelijke godsdienst. Het is het hoofdwerk geworden van de door velen verguisde, maar onder ons zeer geliefde Franse godgeleerde Jean Cauvin, oftewel Johannes Calvijn. Dit levenswerk van de Geneefse reformator is in vele talen vertaald en is voor velen tot grote zegen geweest.

Enige maanden geleden verscheen bij uitgeverij Meinema in Delft een herdruk van een nederlandse vertaling door dr. A. Sizoo. Een goede gelegenheid om bij dit monument van de Reformatie wat langer stil te staan.

Levensloop van Jean Cauvin

Wie was Jean Cauvin? Hoewel hij een belangrijk deel van zijn leven doorbracht in het Zwitserse Genève was hij geen Zwitser van geboorte. Hij aanschouwde het levenslicht in het jaar 1509 in het Noord-Franse Noyon. Als het aan zijn Rooms-Katholieke vader gelegen had zou hij nooit in Genève zijn gekomen. Hij had hem bestemd voor het priesterambt en liet hem aanvankelijk een opleiding volgen die hem hiervoor bekwaam zou maken. Ten gevolge van een persoonlijk konflikt met de Roomse Kerk besliste hij in 1528, toen zijn zoon 19 jaar oud was, dat hij zijn studie in de Roomse theologie zou opgeven en zich zou toelagen op een studie in de rechten. Maar God beschikte anders. Jean Cauvin werd noch priester noch meester in de rechten. De kracht van het Woord gaf zijn leven een andere wending. Een belangrijk feit is dat hij in 1525, nog maar 16 jaar oud, de Bijbel begint te lezen. Hij voegt zich bij de zogenaamde biblicisten, rooms-katholieken die onder invloed van de Lutherse reformatie in Duitsland zich toelagen op een nauwkeurig onderzoek van het Woord: Een ongekennd verschijnsel in het Roomse Frankrijk. De Franse koning ziet de eenheid van zijn rijk bedreigd en laat de biblicisten vervolgen.

De mogelijkheid het Woord in de eigen Franse taal te bestuderen was gegeven met het feit dat in 1523, twee jaar voordat Jean Cauvin voor het eerst in aanraking kwam met de Bijbel, een Fransman, een zekere Le Fèvre d'Étaples, een Franse vertaling van het Nieuwe Testament in druk gaf. Het is niet te verwonderen dat deze uitgave bij vele Roomse geestelijken op fel verzet stuitte. Wat moest het volk met de Bijbel? Er zou slechts verwarring en verdeeldheid ontstaan. De Franse Bijbelvertaling was evenwel een onomkeerbaar feit geworden. Het "kwaad" was geschied, tot heil van de Kerk. Tot eeuwig heil ook voor de jonge Calvijn en middels hem eeuwenlang voor de Kerken van de Reformatie. Tot op vandaag.

Nog belangrijker dan het lezen van de Schrift in de Franse vertaling van d'Étaples is het feit dat Calvijn in 1528, hij is dan 19 jaar oud, onderwijs krijgt in de Griekse taal. Daardoor wordt hij in staat gesteld het Nieuwe Testament in de grondtekst te lezen. Het behoeft geen nader betoog dat deze kennis niet alleen voor hemzelf maar ook voor vele anderen van groot belang is geweest. Een zuivere grondige weergave van het Woord kan het geestelijk welzijn van de Kerk alleen maar ten goede komen.

In dat jaar 1528 had zijn vader namelijk beslist dat hij zijn studie theologie zou opgeven

om zich op de rechtenstudie toe te leggen. Aan de universiteiten van Orleans en Bourges ontvangt hij echter naast juridische colleges ook onderwijs in het Grieks van de Luthers-gezinde hoogleraar Melchior Wolmar. Calvijn zet het licht niet onder een korenmaat. Op 20-jarige leeftijd moet hij reeds begonnen zijn het Woord te verkondigen in de omgeving van Bourges. De leerling, die altijd leerling gebleven is, wordt leraar. In geheime vergaderingen wordt op een eenvoudige wijze de Heilige Schrift uitgelegd. Wachtposten staan op de uitkijk om te waarschuwen als er gevaar dreigt. Een roerige tijd en toch een goede tijd.

In het jaar 1531 keert Calvijn terug naar Parijs en legt zich daar aan het Collège des trois langues (het drie talen-college) toe op de studie van het Grieks en het Hebreeuws. Het uitgangspunt van het college is dat een goed verstaan van de Heilige Schrift, alleen mogelijk is door de kennis van de grondtekst. Door zijn kennis van het Hebreeuws wordt de toegang geopend tot het Oude Testament. Vooral dit gedeelte van de Heilige Schrift zal later in de theologie van Calvijn een voorname rol spelen.

Nu mag iemand nog zoveel kennis vergaderd hebben van de grondtekst van de Schrift, hij is en blijft blind zonder de genadige verlichting van de Heilige Geest. Calvijn zou die Geest later noemen: de inwendige Leraar. Wetenschappelijk onderwijs had hij wel genoten. Toch bleef het Woord voor hem een gesloten Boek, waarvan hij de hoogten en diepten niet kende.

Dit verandert plotseling in het jaar 1532. Veel is er over de wijze van zijn bekering tot God niet bekend geworden. Uitvoerige verhalen zoals over Lutherse bekering met onweer, schrik en haastige geloften zijn van hem niet of nauwelijks in omloop. Hij heeft hierover gezwezen, niet uit verlegenheid om zijn geestelijke staat te verklaren, maar vanuit de wetenschap dat het niet om Calvijn ging maar om de eer van de Drie-enige God.

Maar terzake. In het jaar 1532, toen hij dus ongeveer 23 jaar oud was, bracht de verkiezende God hem tot een wat hijzelf noemt "plotselinge bekering tot gehoorzaamheid". Laten we zeggen: de gehoorzaamheid des geloofs.

Maar dan begint ook de strijd. Kort na deze plotselinge bekering moet hij vluchten. (En vluchteling is hij gebleven totdat hij rust vond in het Zwitserse Genève). Hij wordt ervan verdacht de rectorale rede van de rector van de Franse universiteit van de Sorbonne, Nicolas Cop, over Mattheus 5: 3, zalig zijn de armen van geest, te hebben opgesteld. In het Franse Saintonge duikt hij onder bij een vriend. Zo krijgt de jonge Calvijn evenals Luther zijn Wartburg. In de uitgebreide bibliotheek van Saintonge verzamelt hij de gegevens die later voor zijn Institutie van groot belang waren. Een treffende leiding Gods. Hij zou het na dezen verstaan.

Zeker vanaf deze tijd is het Woord niet meer weg te denken uit zijn leven. Calvijn wordt door Gods genade, een dienstknecht, een slaaf van Christus en de vrije genade. Op zijn vlucht voor de Franse koning en de inquisitie belandt hij langs een omweg in het buitenland. De stad Genève wordt zoals voor vele andere vluchtelingen uit West-Europa zijn vrijstad. En daar is het weer het Woord dat zijn levensgang bepaalt. Tijdens zijn eerste verblijf van 1536 tot 1538 ontmoeten we de 27-jarige Calvijn als lector in de Heilige Schrift in de St. Pierre: een kerk die nóg te bezoeken is. Daar wordt een begin gemaakt met lessen over de brieven van Paulus. Het gebeurt gratis. De eerste tijd ontvangt hij geen geldelijke beloning. Het doet er niet toe. Hij heeft het om niet ontvangen. Hij geeft het ook om niet.

Tijdens zijn verblijf in het Duitse Straatsburg, een tijdelijke uitwijkplaats na een machtswisseling in Genève, gaat de arbeid in het Woord ongestoord verder. Hier verschijnt zijn eerste Bijbelcommentaar, een uitleg van de brief aan de Romeinen. Deze Bijbelverklaring is de eerste van een lange reeks. Bijna alle Bijbelboeken heeft hij vertaald, verklaard en, dat is de kracht van zijn theologische werk, praktisch uitgewerkt en toegepast.

Dat is zijn leven geweest: onderzoekt de Schriften. De heilige Schriften die van Christus getuigen. Hoewel Calvijn belangrijke

funderingen heeft gelegd voor de organisatie van het kerkelijke leven, de ambtelijke diensten en de eredienst, hoewel hij gezorgd heeft voor de eerste psalmberijming die toegankelijk was voor heel het volk, was en bleef zijn levensroeping: verkondig het Woord. Houd aan tijdig en ontijdig. Dat vuur heeft de kaars van zijn leven verteerd. Als hij in 1541 na drie en een half jaar "ballingschap" in Straatsburg, naar Genève terugkeert, hervat hij zijn Woordverklaring in de St. Pieterskerk bij het hoofdstuk waar hij in 1538 was gebleven. Alsof er niets gebeurd is.

Een levenswens van Calvijn ging op zijn 50e jaar in vervulling toen op 5 juni 1559 de Geneefse academie werd gesticht. Dit wetenschappelijke instituut is een belangrijk middel geworden waarvan God Zich heeft willen bedienen om de verkondiging van de vrije genade Gods in Christus, de rechtvaardiging van de goddeloze om niet, in grote delen van Europa te laten doorklinken. Invloedrijke godgeleerden als John Knox, Mar-nix van St. Aldegonde, Caspar Olevianus en wonderlijk genoeg zelfs Arminius hebben in Genève bij Calvijn gestudeerd. Hoofdpijnen, tering en nierziekte doven tenslotte de vlam. In 1564, op 55-jarige leeftijd is de kaars op. Verteerd door de ijver voor Zijn huis. Jean Cauvin ligt in Genève begraven tot de jongste Dag.

Leerling van het Woord

Nu moet de vraag gesteld worden: waarom hechtte Calvijn zoveel waarde aan de verklaring van het Woord? Het antwoord is eenvoudig: Christus vergadert Zijn Kerk door Woord en Geest. Daarom is de ware Kerk geroepen het Woord zuiver te bedienen tot behoud van zondaren en vooral tot eer van de drieënige God. Het gehele persoonlijke, kerkelijke en staatkundige leven moet onder de beademing van het Woord gebracht worden. Wil het wel zijn!

Nu is het de Geest die Zich van het Woord bedient in het zaligmaken van zondaren en deze blijft onafscheidelijk met het Woord verbonden. In het boekje "Zicht op Calvijn" wijst prof. dr. J. van Genderen er op dat Calvijn nogal eens Jes. 59 : 21 aanhaalt waarin de eenheid van Woord en Geest duidelijk aan het licht treedt: "Mij aangaande, dit is Mijn Verbond met hen, zegt de HEERE, Mijn Geest die op u is en Mijn woorden die Ik in uw mond gelegd heb, die zullen van uw mond niet wijken, noch van de mond uws zaads, noch van de mond van het zaad uws zaads, zegt de HEERE, van nu aan tot in eeuwigheid toe".

Calvijn was beducht voor "geestelijke" ervaringen die geen wortel hebben in het Woord. Dat kwam in zijn tijd ook al veelvuldig voor. Men kreeg "waarheden" en visioenen buiten het beschreven Woord om. Calvijn wees dat af. Een mensenziel was hem te kostbaar om deze uit te leveren aan bevinding die niet uit God was. Hij kende anderzijds ook de huiver voor een kennis zonder Geest. Een kennis die opgeblazen maakt. Hij wilde Woord en Geest niet scheiden. Hij kon ook niet scheiden wat God samengevoegd heeft. Of de Heere dan niet zonder het Woord kon werken? Hij antwoordt: "Hoewel Gods kracht niet aan de uiterlijke middelen gebonden is, heeft Hij ons toch aan de gewone wijze van onderricht gebonden", Institutie I, 9, 2 en IV 1, 5.

In een schrijven aan de Raad van Genève uitte hij zich eens op de volgende wijze: "Wat mij betreft, edelachtbare heren, ik ben er in mijn geweten van overtuigd dat hetgeen ik heb onderwezen en geschreven niet in mijn hersenen is opgekomen, maar dat ik het van God ontving en daarom moet ik het handhaven als ik geen verrader van de Waarheid wil zijn".

Calvijn wist wel dat hij stond in de traditie van de Kerk. Hij kende de geschriften van de oude kerkvaders, met name Tertullianus, Augustinus en Chrysostomos door en door. Menigmaal haalt hij hun wijze woorden aan. Maar soms uit hij ook felle kritiek op hen. Als de geschriften van de kerkvaders niet dienstbaar zijn aan een beter verstaan van het Woord, laat hij ze voor wat ze zijn. Aan blinde verering van kerkvaders, waaraan de R.K. Kerk van zijn dagen zich schuldig maakte, doet hij niet mee. "Maar wij houden ons met hun geschriften zo bezig dat wij ons steeds herinneren, dat alles het onze is, om ons te dienen en niet om over ons te heersen,

doch dat wij van Christus zijn, aan Wie men in alles, zonder uitzondering gehoorzamen moet". Een treffende toepassing van 1 Kor. 3 : 21. Daar kunnen ook wij onze winst mee doen.

Calvijn wilde leerling van het Woord zijn. Zijn theologie was theologie van het Woord. Het Woord alles en het Woord alleen. Dit beginsel heeft een diepgaande uitwerking gehad op het kerkelijk leven in West-Europa.

Waar de Kerk door de doornen van menselijke tradities dreigde te verstikken, herleefde ze met een ongeken-de kracht. Het Woord wierp vruchten af in veler harten. Het Woord waarin de Drieënige God, als Schep-per, Verlosser en Vernieuwer Zichzelf verheerlijkt.

Calvijn had het door genade goed verstaan: Het gaat niet om de blote kennis van de Schrift en van God in Christus. Het gaat om de persoonlijke doorleving van het Woord. Maar die persoonlijke bevinding is toch ook weer het einddoel niet. Aan het einde van zijn Institutie schreef Calvijn twee Latijnse woorden die zijn hele leven, zijn wetenschap en al zijn geschriften bepalen: Laus Deo. God de eer!

ds. L.W. van der Meij.

Om de schat van Christus' bruid

8

Tenslotte krijgen we nog het 16e hoofdstuk: Balans van de Una Sancta: terugblik en uitzicht.

De enige, heilige en algemene Christelijke Kerk - aldus Van der Zwaag - omvat de uitverkorenen ten eeuwigten leven, die door Woord en Geest in enigheid des waren geloofs van het begin tot aan het einde der wereld worden bijeenvergaderd, beschermd en onderhouden. In deze eeuwenoude formulering van de eenvoudige Heidelberger is het wezen van de Una Sancta: de enige, heilige en algemene Christelijke Kerk neergelegd. Onlosmakelijk hieraan verbonden is de strijd zowel om de Una (eenheid) als om de Sancta (heiligheid), een strijd, waarbij nooit de heiligheid aan de eenheid mag worden opgeofferd, omdat de Kerk des Heeren dan haar kracht en wezen zou verloochenen.

Wie de balans opmaakt van de negentiende-eeuwse Una Sancta, wordt geconfronteerd met een verbijsterend aantal verschijnselen, stromingen en opvattingen, welke door een aantal markante figuren, soms identiek van zienswijze, soms sterk uiteenlopend, worden vertegenwoordigd. Helaas liep het gereformeerde stroomgebied, dat zich na de Reformatie en via de Nadere Reformatie hoofdzakelijk beperkte tot de aloude "vaderlandse kerk", uit op een brede delta van afgescheiden kerken in de negentiende en twintigste eeuw. Wat bleef er in institutioneel, wat in wezenlijk opzicht over van de Una Sancta?

Bij de beoordeling van verschijnselen als Reveil en Afscheiding moeten we ons terdege realiseren dat het in wezen om dezelfde zaken ging. Het Reveil was een protest tegen de tijdgeest. Het ging de Afscheidenen per definitie niet om de Afscheiding. Volgens Groen van Prinsterer waren de Afscheidenen geen nieuwe sekte, maar leden van de gereformeerde gezindheid. Zij hadden zich slechts buiten het hervormde genootschap begeven om te kunnen blijven in de Kerk. Noch Afscheiding noch Doleantie hebben de pretentie laten varen de zuivere voortzetting te zijn van de oude, Gereformeerde Kerk.

Van der Zwaag wijst op breuklijnen in het Reveil en schrijft verder over de "nachtschool" der bevindelijken. Daarin gaat het om het belijden van de bevindelijke waarheid. De geestverwanten werden door de liberale tijdgenoten met een veelvoud van benamingen, variërend van "dompers" en "Dordtsen" tot geestdrijvers en zeloten betiteld.

De schrijver wijdt aandacht aan de emancipatie der kleine luyden. Kuyper is aan genoemde oud-gereformeerde, bevindelijke categorie niet onkundig gebleven. De eenvoudige arbeidersdochter te Beesd, Pietje Baltus, was in Gods hand een middel geweest om Kuypers levenslijn om te buigen. Maar Kuyper wilde volgens Algra "een nationaal Reveil en dat kon niet anders dan door

slechts buiten het hervormde genootschap begeven om te kunnen blijven in de Kerk. Noch Afscheiding noch Doleantie hebben de pretentie laten varen de zuivere voortzetting te zijn van de oude, Gereformeerde Kerk.

Van der Zwaag wijst op breuklijnen in het Reveil en schrijft verder over de "nachtschool" der bevindelijken. Daarin gaat het om het belijden van de bevindelijke waarheid. De geestverwanten werden door de liberale tijdgenoten met een veelvoud van benamingen, variërend van "dompers" en "Dordtsen" tot geestdrijvers en zeloten betiteld.

De schrijver wijdt aandacht aan de emancipatie der kleine luyden. Kuyper is aan genoemde oud-gereformeerde, bevindelijke categorie niet onkundig gebleven. De eenvoudige arbeidersdochter te Beesd, Pietje Baltus, was in Gods hand een middel geweest om Kuypers levenslijn om te buigen. Maar Kuyper wilde volgens Algra "een nationaal Reveil en dat kon niet anders dan door herleving en verjonging van het Calvinisme". En in dat verband zag Kuyper "in de kleine luyden de bron van nationale kracht." Kuyper werd de grote emancipator der kleine luyden. In onze tijd kennen we op het gereformeerde erf een vaak rigoreuze afrekening met de bevindelijke conventikel-geest..

Van der Zwaag: Is in Kuypers vrees voor de doperse wereldmijding en valse mystiek niet een eerste aanzet te vinden tot een te optimistische cultuurwaardering, welke wij in de zich (nog) gereformeerd noemende wereld tegenkomen? "Moeten de christenen terug naar de achterlijkheid van Ulrum of Beesd of oorden als Patmos ver van het bruisende leven?" zo horen wij elders vragen. Het blijkt ontegenzeggelijk dat Beesd en Ulrum momenteel voor vele gereformeerden synoniem zijn met achterlijkheid.

Er heeft zich volgens Aalders een "geestelijk drama" voltrokken in de Gereformeerde Kerken, de Vrije Universiteit en de Anti-Revolutionaire Partij. Hij kwalificeert dit als een proces naar een verwereldlijkte toekomst-leer.

Van der Zwaag wijst er verder op, dat er bij de Reveilmannen wel goede contacten waren met de eenvoudige vromen. Hij noemt o.a. de edele mr. A.M.C. van Hall, een figuur van het Reveil, die ondubbelzinnig koos voor de partij der bespotten vromen en die na zijn overgang naar de Afscheiding in hun smaad en vervolging deelde en dientengevolge zelfs voor de rechtbank werd gedaagd.

Mr. van Hall schreef zelf: "Ik ben verzekerd dat gebrek aan verloogchening en vleesche-lijke gerustheid in allerlei zaken het voornaamste struikelblok is, dat de scheiding in de weg staat (. . .). De Daadwerkelijke gemeenschap met broeders eischt verloogchening in eene menigte andere geliefkoosde zaken van rust, gemak, wereldsche gewoonten, geld en huiselijke genoegens. Het is eene harde weg, waarop iedere scherpe steen ons op de proef stelt, of wij daarin wandelen om Christus' wil. Niets liefelijks is daarin voor het vleesch.

Van Hall - schrijft Van der Zwaag - is overigens niet lang meer in de strijdende - zij het dan ook gescheiden - Kerk gebleven. Twee jaar na zijn overgang, nog slechts op 39-jarige leeftijd, kreeg hij de tering. Zijn sterfbed was niettemin een roerend getuigenis van het bestaan van de Una Sancta.

De geslagen breuk - zo eindigt Van der Zwaag dit laatste hoofdstuk - in de "vaderlandse kerk" bracht soms scheiding tussen broeders, maar niet definitief. Want ook de ware broederschap is vrucht van Geestesbediening uit het levengevend Hoofd in een geestelijk levendgemaakte Kerk: de Una Sancta. Zij rust als strijdende kerk op een onwankelbaar fundament. En als triomferende kerk ontvangt zij zowel in de Una als in de Sancta haar volmaakte harmonie!

B.

Vormen en normen rond en in de eredienst

2.

Ik heb het nu gehad over de vorm van de

dingen, dat ze **goed** moeten zijn en dat ze **schoon** moeten zijn. Maar ik heb ook gezegd: er is een **norm**. Ze moeten ook **heilig** en ze moeten ook **rechtvaardig** zijn. En toen was er een en die nam weer een groot stuk klei en hij maakte er een soort poppetje van en hij bakte het in het vuur en hij zette het op tafel en hij knielde er voor en hij zei: dit is mijn God. Zondig, zondig. Neem nu Aäron. Die maakte een gouden kalf. Dit gouden kalf zal geweldig goed geweest zijn: goede kwaliteit. Het zal ook geweldig mooi geweest zijn. Het was van goud. Maar het was zondig. Het was niet heilig en het was niet rechtvaardig. Het was tegen de norm en tegen het gebod: Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben. En u weet de straf, die er op volgt.

En nu altijd als de mens ook in zijn goede dingen en in zijn schone dingen in zijn vormgeving de normgeving verwaarloost, dan brengt hij zich onder de vloek. God stelt normen voor de vormen. Goed en schoon staat onder de eis van rechtvaardigen heilig. En wie stelt nu de eisen op? Dan wil ik vanaand twee moeilijke woorden noemen. We kunnen autonoom te werk gaan en we kunnen theonoom te werk gaan. Wat is autonoom? Een automobiel is een zelfrijdend voertuig. En autonomos, nomos is wet, dat is een zelfgemaakte wet. Autonoom dat is wat er uit je hart komt. Wetten die de mens uitvindt naar eigen goeddunken. En daarvan spreekt ook de Catechismus: die op menselijke goeddunken of op menselijke inzettingen zijn gegrond. Kijk, nu is dat niet alleen onchristelijk, maar een Christen loopt net zo goed dat gevaar, dat hij autonoom bezig is, dat hij zelf wetten gaat stellen.

Laat ik eerst een voorbeeld nemen van niet-christelijke autonomie. U weet allemaal, dat in het middelpunt van de belangstelling staat het euthanasie-vraagstuk, om zieke uitgeleefde oudere mensen maar een spuitje te geven. Dan zijn ze uit hun lijden. En als we dat probleem autonoom gaan benaderen, dan gaan we redeneren en al redenerend krijgt een zaak een schijn van recht. De autonome mens, de zondige mens, gaat uit autonome barmhartigheid het leven beëindigen. Een leven, waarvan de autonome mens zegt: het is niet meer zinvol. Dat is autonoom, dat we onszelf wetten stellen en dat we aan ons hart gaan vragen, aan ons dwaze hart, wat rechtvaardig is en wat heilig is.

En theonoom is dit, dat wij het gebod zullen laten spreken, niet uit ons hart, maar theonoom, het gebod dat van God komt: Gij zult niet doden.

Maar dan moet u niet denken, dat alleen een niet-christen autonoom handelt. Ook een Christen kan autonoom bezig zijn. En dan ga ik een voorbeeld gebruiken. Er was een dominee, ik duid hem maar aan met zijn beginletter; ik vind het niet netjes om namen te noemen-dominee J, die stond in het plaatsje Sch. en hij nam een beroep aan naar het plaatsje St. Het is waar, hoor, wat ik ga vertellen, eerlijk gebeurd. En die dominee was dus in het plaatsje St. en hij stapte op de fiets om de gemeente rond te gaan en u weet hoe je opstapt: je pakt zo je stuur beet, je zet je achtervoet op het pedaal en je zwaait je heen over het zadel. Nietwaar? Dat is toch heel gewoon.

Nu moet u weten, dat in het plaatsje St. nog de gewoonte was voor, nu laten we maar zeggen, voor kerkmensen, om op te stappen met een step. Dat weten jullie misschien niet wat dat is. Maar dan zit er zo'n ijzeren pinnetje aan je achterwiel en dan ga je eerst zo'n beetje over het achterwiel staan; dan zet je je ene been op dat stepje en met het andere pedt je zo eventjes auto en dan ga je zo op pedaal en zo schrijdt je op het zadel.

U vindt het misschien gek, maar ik sta werkelijke dingen te vertellen. Toen kwam er een delegatie naar die dominee, naar de pastorie om die dominee te vermanen over zijn goddeloze wijze van fietsen. En die dominee moest maar leren om net op te stappen zoals het volkje opstapte. Ja, jullie lachen. Maar dat is ook autonoom bezig zijn, als Christen. En ik zeg dat nu heus niet om lollig te zijn, maar om te laten zien, wat autonoom bezig zijn is.

Er was intussen in diezelfde plaats zoveel te doen tegen het zevende gebod, dat de bur-

gemeester van die plaats en de doktoren van die plaats en de predikanten van die plaats een boekje hebben laten drukken in het geheim. Dat is nooit uitgegeven. En dat hebben ze uitgereikt in die gemeente vanwege de goddeloosheid ten aanzien van het zevende gebod.

Over fietsen **gesproken!** Die man mocht zo niet opstappen! Autonoom Christendom. En als we dan niet autonoom onze vormen en onze normen bepalen, hoe dan? Theonoom! En daarom gaan we straks zingen:

*Hij gaf Jacob Zijne wetten;
Deed Isrel op Zijn woorden letten.*

En dan gaan we zo lieverlee naar de kerk, naar de eredienst. Want dat staat ook in de titel van mijn onderwerp.

En dan stond er vroeger boven de deur van de synagoge in het plaatsje S., de synagoge op de Kaai, daar stond een gevelsteen met Hebreeuwse letters: Treedt met ootmoed in Gods huis. Wat wil dat zeggen? Dat vorm en dat norm iets te maken heeft met Gods huis en met de kerkganger. Maar dan moeten we ook zelf geen normen gaan bedenken. Dan moet ook werkelijk het laatste woord zijn aan de Schrift, aan God. Niet autonoom, maar theonoom. En als er dan vormen zijn voor de eredienst en als er dan vormen zijn voor de kerkganger, theonoom: goed en schoon, rechtvaardig en heilig.

Nu moet ik opeens denken aan Paulus, in Corinthe. Paulus stichtte een kerk in Corinthe. En u weet misschien niet, wat Corinthe was. Corinthe was eigenlijk de meest zedeloze plaats in Azië. Dat hele Corinthe was zo goddeloos, het was net zo iets als de R... in Hamburg, een rose buurt. Zodat een meisje van slechte zeden gewoonweg werd genoemd een Corinthje. Dat noemde men een Corinthje. En dat is een plaats waar Paulus een kerk stichtte. En de lichte meisjes in Corinthe droegen haar sluier niet meer en ze hadden de schaar in haar haar gezet. En dan kun je natuurlijk zeggen: dat is ook maar traditie; waarom ook niet, het is toch veel gemakkelijker. Gauw klaar 's morgens!

En kijk, die beweging hield geen halt voor de kerkdeur. U moet nooit denken, dat er in de wereld een ontwikkeling is, die bij de kerkdeur om zou draaien. Die gaat ook mee naar binnen. En zoals die Corinthjes autonoom alle zedelijkheid maar ook alle tekenen van zedelijkheid - goed onderscheiden! - hadden afgelegd, nu toen kwam Paulus in de kerk en de meisjes in de kerk deden ook zo. De meisjes en vrouwen in Corinthe hadden de zedelijkheid niet afgelegd, maar wel de tekenen van zedelijkheid. Ze wilden de sluier niet meer dragen en het haar werd afgeknipt. Autonoom. Dat was autonoom bezig zijn.

En toen kreeg je twee autonome stromingen in Corinthe. En die ene stroming zei: het zit toch immers niet in die paar centimeter haar. En ze zeiden: God ziet toch niet de sluier aan, maar Hij ziet toch immers het hart aan. Daar komt het toch op aan! Zo is het niet. Die op zijn hart vertrouwt is een zot. Die is autonoom bezig.

En toen was er nog een tweede stroming in Corinthe. Die waren ook autonoom bezig. En die sloegen door juist naar de andere kant. Er waren ouders in Corinthe, die wilden van hun meisjes, van hun dochters nonnetjes maken, dat ze belofte aflegden van de eeuwige maagdschap. En dat ze niet zouden huwen. En toen wilde die tweede stroming zover gaan, dat zelfs het huwelijk verboden zou worden, want Christus zou toch immers spoedig wederkomen.

Maar dat was òòk autonoom. Dat kwam net zo min van God. Dat kwam ook uit het dwaze hart. Dat was autonome vroomheid tegenover autonome losheid. Dat waren van die dingen, waarvan de Heidelbergse Catechismus zegt, die op menselijke inzettingen en op menselijk goeddunken zijn gegrond. En de Heidelbergse Catechismus waarschuwt daar tegen.

En dan treedt Paulus op tegen beide stromingen en Paulus zegt, dat de vrouw zal bidden en profeteren met gedekt hoofd en met lang haar. En dat is dat Paulus de normen aangeeft naar de normen van Gods wil. En als het dan ook gaat over de kapsels, dan verwijt Paulus: leert u immers de natuur niet! En men heeft wel eens gezegd dat Paulus zich daar zou beroepen op een na-

tuurwet, maar zo is het niet. Waar beroept Paulus zich op, als hij zegt: leert u immers de natuur niet? Dan is dat een verwijzing naar de schepping!

En een ander heeft gezegd: dit woord is tijdgebonden. Ach, dominee, zo ouderwets: hoedje op in de kerk. Tijdgebonden. Dat was toen wel zo, maar nu is het immers anders. Als het tijdgebonden was had Paulus het toen wel afgeschaft, mensen. Dan had Paulus het toen wel afgeschaft. Dan zou Paulus nooit een beroep hebben gedaan op de natuur, op de schepping, op de natuur van Eva. Evenals Jezus spreekt zo het van de beginne is geweest. En dat is, dat de man man zou zijn en de vrouw vrouw zou zijn. Ook in haar vormen, ook in de vormgeving, in het goede en in het schone. Geschapen naar hun aard en gekleed naar hun aard.

Wijlen Ds. J. van der Vlies.

Voor de jeugd REPOS AILLEURS!

Beste jongelui,

Dit is een spreuk die je nog al eens lezen kunt op verschillende huizen. Ik denk wel dat zo ongeveer iedereen weet wat dit betekent. En zo niet, dan zij jullie bekend dat het zeggen wil: De rust is elders. Het zijn maar twee woorden die echt wel tot nadenken stemmen. Want als ik dit artikel zit te typen, is de vakantie voor velen al weer verleden tijd. Vakantie is altijd een tijd van rust.

Wanneer je nog op school gaat, en de vakantie breekt aan, dan gaan de boeken dicht. Menigeen slaakt dan een zucht van verlichting en denkt of zegt: Daar zijn we gelukkig voorlopig van af. We krijgen nu vakantie. De plannen zijn van te voren meestal gereed gemaakt en wachten alleen nog maar op uitvoering. Niet weinigen gaan er dan op uit om elders rust te zoeken. Velen gaan in deze tijd zelfs naar het buitenland. Dat is onder de jeugd zo'n beetje "in". Gaat men daar niet naar toe dan zijn er binnen de grenzen van ons eigen land altijd nog voldoende plaatsen die uitnodigen om daar wat rust te komen nemen.

Wat van de scholieren geldt, geldt natuurlijk ook van de jonge mensen die een plaats in het arbeidsproces hebben ingenomen. Men moest elke dag naar het kantoor, of naar de fabriek, of naar de werf, of ... daar zijn heel veel takken van arbeid, te veel om op te noemen. Doch het wordt door iedereen als een verademing ervaren als men er ook eens even uit kan. Men doorbreekt dan de dagelijkse sleur, om in de vakantie weer nieuwe energie op te gaan doen, om straks de arbeid weer te kunnen voortzetten.

Mogelijk zijn er onder mijn lezers ook mensen die denken: Dominee vergeet u ons niet. Want wij hebben geen werk. Of wij hebben geen vakantie, of ... Jullie kunnen natuurlijk niet van mij vergen dat ik in dit stukje met alle mogelijke gevallen rekening hou. Ze gaan echt wel door mijn hoofd, doch als ik zou beginnen om alles gerubriceerd te verhalen, dan zou ik toch aan het einde tot de ontdekking moeten komen, weer de nodige uitzonderingen vergeten te zijn.

Niet iedereen die met vakantie geweest is, is uitgerust teruggekomen. Er zijn er die nog meer vermoeid terugkeren dan dat zij vertrokken zijn. De rust die men zocht, heeft men dan toch blijkbaar niet gevonden. Want als men in het buitenland geweest is, heeft men daar kunnen constateren, dat het vreemde land toch ook het land der rust niet is. En als men in het binnenland niet met gesloten ogen door de wereld is gegaan, dan doet men dezelfde ontdekking.

We leven nu eenmaal in een onrustige wereld. En als we dat niet met eigen ogen hebben gezien, dan kunnen we het nog met onze oren hebben gehoord, wat er allemaal gaande is in dit ondermaanse. Want er heerst in deze wereld een ontzagelijke onrust. Denk maar aan Afrika met zijn rasprobleem. Denk maar aan de strijd tussen Irak en Iran die al jaren gaande is, en waar het einde nog niet van is te zien. Warme oorlogen worden er aan de lopende band gevoerd en de koude oorlogen zijn niet van de lucht. Denk maar aan de ont-(be-)wape-

ningsbesprekingen, die met moeite op gang gebracht moeten worden iedere keer weer, en met nog meer moeite op gang gehouden moeten worden. En als ze niet mislukken, dan staat toch de dreiging daarvan voor de deur.

Vergeet ook de rellen niet die iedere keer weer de aandacht vragen in ons eigen land. De verslaving is ook een probleem wat gauwer gesteld is dan opgelost.

Van veel onrust is de mens zelf de schuld, terwijl hij altijd weer de vinger verwijtend naar een ander uitsteekt. Het lijkt wel alsof de duivel regeert. De massa in zijn blindheid ziet dit niet en gelooft dit niet. Hij geeft van alle ellende veel liever God de schuld, terwijl men Die ook niet gelooft. Want als men dat werkelijk deed, namelijk geloven in God, dan zou er weer meer rekening gehouden worden met God en Zijn gebod. Het zou er in de wereld ook anders uitzien.

Daar men echter in ongeloof en opstand tegen God rusteloos zijn weg vervolgt, gaat God ook door om in deze wereld Zijn oordelen te doen zien. Want is het niet opmerkelijk dat in deze tijd veel vernomen wordt van natuurrampen, overstromingen, met alle mogelijke ellenden die dit weer ten gevolge heeft.

De onrustige mens, die zo rustig voortgaat om kwaad met kwaad te vermenigvuldigen, vraagt er om. Men roept de oordelen over zichzelf in, door de ten hemel roepende zonden. En als God dan laat weten dat Hij God is en iets van Zijn almacht toont, dan vraagt men nog: Hoe is het mogelijk dat al deze dingen kunnen gebeuren? Terwijl het een wonder mocht worden dat de wereld nog niet aan Sodom en Gomorra gelijk geworden is.

Wie in de kerk leeft en buiten de kerk ziet, kan zijn hoofd schudden over allerhande verschrikkelijke dingen die er in de wereld te zien zijn. Doch wanneer men in de kerk zijn hand in eigen boezem steekt, dan komt deze er ook niet smetteloos uit. Want men probeert allerwege samen op weg te gaan. Doch hoe verder men komt hoe minder het lukt. Wat door de een gezegend wordt, wordt door de ander met dezelfde vaart gevloekt. De hooggeprezen verdraagzaamheid is ver te zoeken. Ook in de kerk komt tot openbaring dat de mens van nature geneigd is om God en de naaste te haten en Gods geboden met gedachten, woorden en werken te overtreden. "Hoe is het goud zo verdonkerd, het goede fijne goud zo veranderd! Hoe zijn de stenen des heilighdoms' vooraan op alle straten verworpen! De kostelijke kinderen Sions, tegen fijn goud geschat, hoe zijn zij nu gelijk gerekend aan de aarde flessen, het werk van de handen eens pottenbakkers". Zo moest Jeremia klagen, en dezelfde klacht kan ook nu wel weer opgegeven worden. Als het dan maar geen "dode klacht" is, want dat werkt ook niets uit.

Na de vakantie, een tijd van rust, of men die al of niet genoten heeft, moet men toch weer verder. En dan denk ik bijzonder aan onze jonge mensen. Zij moeten naar school, voor het eerst of bij vernieuwing. Het is voor een kleuter heel wat als hij uit de beschermende omgeving van het ouderlijk huis zijn plaats moet gaan innemen op de school. In de kinderjaren gaat dat meestal nog wel. Doch als de jeugd opgroeit, groter wordt, groeien de problemen mee. De kennis die men zich eigen maken moet, vermeerderd, de stof wordt uitgebreid. Niet zelden moet men daarvoor zijn woonplaats verlaten. Men komt in een geheel andere omgeving terecht. Men komt met de theorieën van het ongeloof in aanraking. Laat niemand dit onderschatten. Want heel veel studerende zijn in de loop der jaren hun geloof al kwijt geraakt. Zij hebben het in werkelijkheid natuurlijk nooit bezeten. Want het echte geloof, wat een werking is van Gods Geest, kan wel worden bestreden, doch verliezen kan men het nooit. Want de roeping en verkiezing Gods zijn onberouwelijk. Laten daarom al mijn jonge vrienden naar dat echte geloof staan. God wil dat, naar Zijn geopenbaarde woord, toch een ieder geven, die Hem daar in waarheid om vraagt. Want de HEERE betoont Zijn welbehagen aan hen, die nederig naar Hem vragen. Hem vrezen, Zijne hulp verbeiden en door Zijn hand zich laten leiden. Die hoe het ook moog' tegen lopen, gestadig op Zijn goedheid hopen...

Wie wetenschap beoefenen mag met God, kan er alleen maar rijker van worden. Want God is ook een God der wetenschappen. Wie overal Gods hand in mag opmerken, ook in die dingen die de mens na eeuwen pas heeft uitgevonden, gaat God, Die al onbegrijpelijk groot is, steeds meer als nog groter zien. En dat geeft in deze onrustige wereld, alleen rust. Rust in God. Rust mijn ziel. Uw God is Koning. Heel de wereld Zijn gebied. Alles, alles wisselt op Zijn wenken. Maar Hij Zelf verandert niet.

Rust in God, hier beleefd door het geloof, is een voorsmaak van de eeuwige rust. Dat is de rust die er overblijft voor het volk van God.

Zo lang men op aarde is, wordt de rust steeds weer verstoord. Doch in de hemel is het een eeuwige zalige rust. REPOS AILLEURS! De ware rust is elders, alleen dáár waar men voor goed verlost is van de duivel, de wereld en het eigen boze vlees. Men zal daar eeuwig, ongestoord, God dienen. Dat dit het rusteloze zoeken van jong en oud zal mogen zijn. Dat is een heilige onrust, die alleen uitloopt op de eeuwige ware rust.

Als jullie dit artikel lezen is de ontmoetingsdag te Kampen weer in aantocht. Zelf zullen wij daar niet aanwezig kunnen zijn, daar wij, als alles volgens de plannen verloopt, pas uit het ziekenhuis zullen zijn weergekeerd. We moeten daar namelijk voor een kleine behandeling een week vertoeven. De Heere ga met ons. Wij hebben ook niets verdiend, en kunnen uit genade beweldadigd worden. Al kunnen wij dan niet lijfelijk aanwezig zijn, in de geest hopen we wel met jullie aanwezig te zijn. God geve in deze onrustige tijd, jullie een goede rustige dag en ook de sprekers wordt al het nodige toegewenst. Het Pand, dat zijn de aloude gereformeerde beginzelen, gegrond op het Gods Woord en de belijdenisgeschriften, is altijd nog waard om bewaard te worden. God houdt door alles heen toch Zijn kerk in stand.

Ontvangt de hartelijke groeten en weest Gode in alles bevolen van jullie aller vriend,
Ds. H.C. v.d. Ent.

Stichting "Reformatische Hulpactie Woord en Daad"

Het comité Rotterdam van bovenvermelde stichting hoopt op D.V. zaterdag 7 september a.s. een koor- en samenhangavond te beleggen in de Grote- of St. Laurenskerk. Medewerking aan deze avond zal worden verleend door:

- Chr. Urker Visserskoor "Crescendo" o.l.v. Meindert Kramer.
- Klaas Bakker: bariton.
- Arie J. Keijzer: hoefdorgel.
- Henk van Putten: transeptorgel.

Ds. J. van Rossem, Ned. Hervormd predikant te Waarder, zal de avond openen en sluiten en hoopt tevens een meditatie te houden. De aanvang is om 19.30 uur; de kerkdeuren gaan open om 19.00 uur. De toegang is vrij. Iedereen is van harte welkom.

Het comité.

SLANK WORDEN EN . . . BLIJVEN

Na 1 à 2 weken gaat U resultaten zien. Langzaam misschien, maar zeer zeker. Dat is de natuurlijke methode. Bovendien zijn onze geheel plantaardige vermageringstabletjes het ideale middel om verstopping te voorkomen. Kuur voor een maand f 20,-.

DROGISTERIJ SIKKING

Barvoetstraat 5,
2011 WL Haarlem
Tel. 023 - 312882/
324606.
Postgiro 190609.

HOTEL - PENSION
'IRENE'
Fam. Bostelaar
ELSPEET
tel. 05779 - 1236

SCHOOL- OF HANDBIJBEL in de zuivere STATEN- VERTALING

Handig formaat in fraaie, stevige uitvoering, 10,6 x 15,9 cm.

Met een zeer informatieve verklarende woordenlijst van 347 bijzondere woorden, een overzicht van maten, gewichten en geld, en 11 landkaartjes in kleur.

Met Psalmen en Formulieren (bestelcode S1) f 29,50

Zonder Psalmen en Formulieren (S2) f 24,50

Huisbijbels, kerkbijbels, zakbijbels, psalmboeken, uitsluitend Statenvertaling en berijming van 1773.

Ook zakbijbels en psalmboeken met de berijming van Datheen. Vraag de folder aan.

Al onze Bijbels en Psalmboeken zijn verkrijgbaar in de boekhandel of rechtstreeks te bestellen (bestellingen vanaf f 30,- portvrij) bij

GBS

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING
ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT

Wel eens op
TEXEL
geweest?

Beslist de moeite waard. Bos, duinen, zee, vogelbroedplaatsen, visgelegenheden, etc., en . . . rust.

U kunt op
'DE VERRASSING'
gebruik maken van

volledig pension voor groot en klein.

Prijzen v.a. f 285,- p.w. Of u kunt kiezen voor een bungalow met alle comfort of sta-caravan.

Voor 60-plussers speciale voor- en naseizoenprijzen.

Vraag vrijblijvend onze kleurenfolder aan. Tel. 02223-661 of 391.

PLAATST UW
FAMILIEBERICHTEN
IN BEWAAR HET PAND

■ U wilt in een princi-
piele, huiselijke sfeer
UITRUSTEN, aanster-
ken, op verhaal komen
of zo maar enige ge-
zelligheid vinden?
Bel dan eens in Drie-
bergen 03438 - 12466.
Geen TV of radio, wel
prima verzorging, ook
dieet. Op doktersadvies
evt. met rijksbijdrage tot
90%. "Repos Ailleurs".

*Uitgeverij
Boekhandel
G. KOOL*
Het adres voor
al Uw goede boeken

Stationssingel 50
Tel. 08385 - 13978
Postbus 177
3900 AD Veenendaal

Een verantwoord adres voor al uw

HUISHOUDELIJKE APPARATEN

- de BESTE merken voor een lage prijs. (SIEMENS, ESTA, GRAM, LIEBHERR, MIELE, VELO)
- service en bezorging door heel Nederland.

VINK-WITGOED-WESTBROEK

Dr. Weijerweg 17 - Westbroek - Tel. 03469 - 1459, b.g.g. 1209